

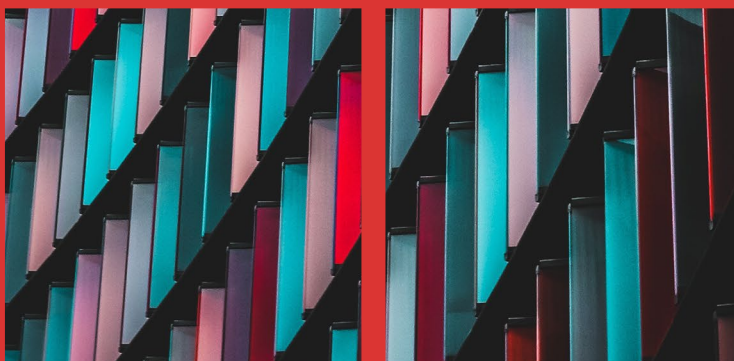
Kunnskapsverket
Nasjonalt senter
for kulturelle næringer

rapport 03/2018

*Tidligere utgitt som
Telemarksforskningsrapport
nr 430*

Kultur og attraktivitet

Sammenheng mellom kulturtilbud,
bostedsattraktivitet, utdanningsnivå og
boligpriser i norske kommuner.

Kunnskapsverket © 2018

Adresse: Kunnskapsverket C/O Høgskolen i Innlandet,
Postboks 400, N - 2418 Elverum

www.kunnskapsverket.org
kontakt@kunnskapsverket.org

Tittel: Kultur og attraktivitet
Sammenheng mellom kulturtilbud, bostedsattraktivitet,
utdanningsnivå og boligpriser i norske kommuner.

Forfattere: Knut Vareide
Design: Guro Nordby Waagene
Cover-foto: Joshua Fuller on Unsplash

Rapport nr: 03-2018 *(Tidligere utgitt som Telemarksforskningsrapport nr 430)*

Dato: 25. april 2018

ISBN: 978-82-93482-28-4

Telemarksforsking publiserte notatet «Skaper kultur attraktive steder?» i starten av 2012. Notatet konkluderte med at svaret var nei. Steder med mye kultur viste ingen tegn til å tiltrekke seg flere innbyggere enn steder med lite kultur. Vi brukte statistiske metoder for å undersøke sammenhengen mellom kultur og flytting. Vi hadde nettopp utviklet Norsk kultur-indeks for å måle nivået av kulturtilbud- og konsum i norske kommuner. Denne kulturindeksen brukte vi som variabel i ulike modeller for nettoflytting i norske kommuner for å se om vi fant noen signifikante sammenhenger mellom kultur og nettoflytting. Vår hypotese var at kultur er et gode som mange setter pris på og at steder med mye kultur ville bli foretrukket som bosted, alt annet likt. Vi fant som nevnt ingen slike sammenhenger. Det å ikke finne en forventet sammenheng er ikke uvanlig for en forsker som driver med statistiske analyser innenfor fagfeltet regional utvikling. Vanligvis tar en slike manglende funn til etterretning og går videre. I dette tilfellet valgte vi å publisere dette ikke-funnet, fordi det var en utbredt oppfatning og bokstavelig talt politisk vedtatt at kultur er en av de viktigste betingelsene for å skape attraktive bosteder. Notatet vakte en viss oppsikt og er et av våre mest nedlastede.

Hensikten med dette notatet er å sjekke, fem år etter, om konklusjonene fortsatt står seg. Finnes det virkelig ingen tegn til at folk verdsetter et godt kulturtilbud når de velger bosted? Vi har fem år med nye data. Datagrunnlaget er bedre og de statistiske metodene er videreutviklet. Kanskje kan vi finne sammenhenger nå som vi ikke fant sist? Og selv om et godt kulturtilbud ikke har signifikant betydning for nettoflyttingen til norske kommuner, kanskje et godt kulturtilbud påvirker hvilke personer som stedet trekker til seg?

Arbeidet med dette notatet er gjennomført i samarbeid med og med delfinansiering fra Kunnskapsverket.

Bø, 26. september 2017.

Knut Vareide
Prosjektleder

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	9
1. Innledning	10
1.1 Måling av bostedsattraktivitet	10
1.2 Måling av kultur: Norsk kulturindeks	11
2. Sammenheng mellom flytting, bostedsattraktivitet og kulturindeksen	13
2.1 Kultur og bostedsattraktivitet	14
2.1.1 Kulturkommunene	15
2.2 Ulike typer kultur	16
3. Kultur og utdanningsnivå	17
3.1 Utdanningsnivå etter arbeidssted	18
3.2 Hvorfor er utdanningsnivået blant arbeidstakere høyere i kulturkommuner?	19
3.3 Utdanningsnivå i næringslivet	21
3.4 Vokser næringslivet mer i kulturkommuner?	22
3.5 Vokser næringslivet mer i kulturkommuner?	23
4. Kultur og boligpriser	24
4.1 Oppsummering	26

Sammendrag

Kulturkommuner har ikke mer innflytting eller sterkere vekst i næringslivet enn andre. Det er imidlertid høyere utdanningsnivå i kommuner med et godt kulturtilbud. Boligprisene er også høyere i kulturkommunene.

I denne rapporten forsøker vi å finne ut om kommuners kulturtilbud har noen målbar betydning for nettoflytting og befolkningsvekst, utdanningsnivå, arbeidsplassvekst i næringslivet og boligpriser.

Første del av rapporten er en ny måling av kulturtilbudets betydning for nettoflyttingen, etter omtrent samme metode som ble brukt i notatet «skaper kultur attraktive steder?» (Vareide og Kobro 2012). Spørsmålet er om et godt kulturtilbud i en kommune fører til mer innflytting eller mindre utflytting. Konklusjonen er at kommuner med et godt kulturtilbud ikke har bedre nettoflytting eller bostedsattraktivitet enn kommuner med lite kulturtilbud. Det er ingen tegn til at det foregår en flyttestrøm fra kommuner med svakt kulturtilbud til kommuner med godt kulturtilbud. Det betyr at vi ikke finner noen støtte for at kommuner kan påvirket nettoflytting og befolkningsvekst gjennom å styrke kulturtilbudet.

Dernest ser vi på sammenhengen mellom kulturtilbud og utdanningsnivået i kommunene. Det er en sterk positiv sammenheng mellom kulturtilbudet og utdanningsnivået i norske kommuner. Kommuner som rangerer høyt på kulturindeksen har vesentlig høyere andel av befolkning og arbeidstakere med minst tre års høyere utdanning enn kommuner som rangerer lavt på kulturindeksen. Det kan være minst to årsaker til denne positive sammenhengen. Innbyggere med høy utdanning etterspør sannsynligvis kultur i større grad enn personer med lav utdanning. I så fall er mekanismen at det høye utdanningsnivået er årsaken til at kulturtilbudet er bedre. En annen mulig årsak er at en kommune med et godt kulturtilbud er mer attraktiv å bo i for personer med høyere utdanning. I dette tilfellet vil det gode kulturtilbudet være årsaken til at kommunen får et høyere utdanningsnivå. Da vil kommuner som stimulerer kulturtilbudet positivt kunne få et høyere formelt kompetansenivå i befolkningen og arbeidslivet. Vi ser at kommuner med et godt kulturtilbud har et klart høyere kompetansenivå blant dem som bor i kommunen og pendler ut, mens det ikke er særlig høyere kompetansenivå blant de som pendler inn til kommunen. Det kan tolkes som at kommuner med et godt kulturtilbud er attraktive å bo i for personer med høyere utdanning. Utdanningsnivået blant ansatte i næringslivet er også høyere i kommuner med høyt kulturtilbud. Det gjelder også i bransjer som ikke har med kultur å gjøre. Arbeidsplassveksten i næringslivet synes likevel ikke å bli påvirket av kulturtilbud eller formelt kompetansenivå.

Til slutt har vi sett på sammenhengen mellom kulturtilbud og boligpriser. Det viser seg at kommuner med et godt kulturtilbud har høyere boligpriser. Denne sammenhengen er spesielt sterk blant kommunene i det sentrale Østlandet. Det er i dette området at arbeidsmarkedsintegrasjonen er sterkest.

Kultur og attraktivitet

Sammenheng mellom kulturtilbud, bostedsattraktivitet, utdanningsnivå og boligpriser i norske kommuner.

1. Innledning

Denne rapporten er en rendyrket kvantitativ analyse av sammenhengen mellom kulturtilbudet og størrelser som nettoflytting, bostedsattraktivitet, utdanningsnivå, arbeidsplassvekst i næringslivet og boligpriser i norske kommuner. Kulturtilbudet i kommunene er kvantifisert gjennom norsk kulturindeks. Norsk kulturindeks er utarbeidet av Telemarksforskning årlig de siste fem årene. De andre størrelsene er basert på data fra SSB som er bearbeidet av Telemarksforskning.

Innledningsvis gjør vi kort rede for hvordan vi beregner bostedsattraktivitet og hvordan kulturindeksen er bygd opp. I kapittel 2 undersøker vi de statistiske sammenhengene mellom kommunenes rangering på kulturindeksen og nettoflytting og bostedsattraktivitet. I kapittel 3 ser vi på kulturtilbud og utdanningsnivå og i kapittel 4 ser vi på sammenhengen mellom kulturtilbud og boligpriser.

1.1 Måling av bostedsattraktivitet

Når vi snakker om steders attraktivitet, er det mest nærliggende å tolke dette som steders tiltrekningskraft for mennesker. Et attraktivt sted er da et sted hvor folk gjerne vil flytte til og ugjerne flytte fra. Attraktive steder burde derfor ha høyere netto tilflytting enn steder med lav attraktivitet. Men ikke alle forhold som skaper inn- eller utflytting er inkludert i attraktivitetsbegrepet. Noen steder kan ha høy innflytting av årsaker som ikke er definert som attraktivitet. Slike årsaker defineres som strukturelle, i den forstand at de ikke har med stedskvaliteter å gjøre. Strukturelle forhold som påvirker flyttingen er steders størrelse (folketall), nærhet til arbeidsmarkeder som en kan pendle til (arbeidsmarkedsintegrasjon), om det er arbeidsplassvekst i kommuner som en kan pendle til. Hvis vi skal se spesielt på bostedsattraktivitet ønsker vi også å unnta flytting som skyldes arbeidsplassvekst i egen kommune. Et sted som har høy innflytting som (bare) skyldes arbeidsplassvekst er da ikke definert som et attraktivt bosted. Det kan være et attraktivt sted for næringsliv.

Kultur og attraktivitet

Sammenheng mellom kulturtilbud, bostedsattraktivitet, utdanningsnivå og boligpriser i norske kommuner.

De strukturelle forholdene som vi har nevnt, vil til sammen gi en *forventet* nettoflytting til et sted. Et attraktivt sted vil dermed være et sted som har en høyere netto innflytting enn den forventede. Den forventede nettoflyttingen til en kommune kan vi beregne slik:

Effekt av arbeidsplassvekst i egen kommune	Kommuner med arbeidsplassvekst over gjennomsnittet de siste tre årene får høyere nettoflytting.
+effekt av arbeidsplassvekst i kommuner som det pendles til	Kommuner med arbeidsplassvekst over gjennomsnittet i kommuner det pendles til får høyere nettoflytting.
+effekt av arbeidsmarkedsintegrasjon	Kommuner som har mye pendling ut og inn av kommunen får høyere nettoflytting.
+effekt av størrelse (innbyggertall)	Kommuner med mange innbyggere får høyere nettoflytting.
+effekt av Norges innvandring	Norges netto innvandring blir fordelt etter folketall i kommunene.

Bostedsattraktiviteten til en kommune vil da være et uttrykk for om den har høyere nettoflytting enn forventet ut fra arbeidsplassveksten i og utenfor kommunen, kommunens befolkningsstørrelse, integrasjon med arbeidsmarkedet utenfor kommunen og landets nettoinnvandring.

Tallfestingen av sammenhengene er gjort med regresjonsanalyser med data fra norske kommuner i perioden 2000 - 2016. Når vi har en modell for forventet nettoflytting ut fra disse strukturelle forholdene, kan vi beregne bostedsattraktiviteten gjennom avviket mellom faktisk nettoflytting og forventet nettoflytting. Kommuner som har kvaliteter som påvirker bostedspreferanser positivt vi da få høyere netto innflytting enn forventet.

For å undersøke om kulturtilbudet i kommunen er en kvalitet som har signifikant påvirkning på bostedsattraktiviteten kan vi se hvorvidt det er en positiv sammenheng mellom kommunenes plassering på kulturindeksen og bostedsattraktiviteten.

1.2 Måling av kultur: Norsk kulturindeks

Hvert år siden 2011 har Telemarksforsking produsert og publisert en måling av kulturtilbudet og kulturaktiviteten i norske kommuner. Målingen har vi kalt Norsk kulturindeks. Dataene i målingen er hentet fra en rekke ulike kilder som kan belyse nivået på den lokale kulturen: Kostra/ Statistisk Sentralbyrå, medlemslister, offentlige registre og tildelingstall for ulike kulturpolitiske ordninger. Disse dataene er strukturert i ti kategorier: Kunstnere, kulturarbeidere, museum, musikk, kino, bibliotek, scenekunst, kultur for barn og unge, sentrale tildelinger og frivillighet. Kommuner, regioner og fylker er rangert i de ti kategoriene med en samlet sum til slutt.

Kultur og attraktivitet

Sammenheng mellom kulturtilbud, bostedsattraktivitet,
utdanningsnivå og boligpriser i norske kommuner.

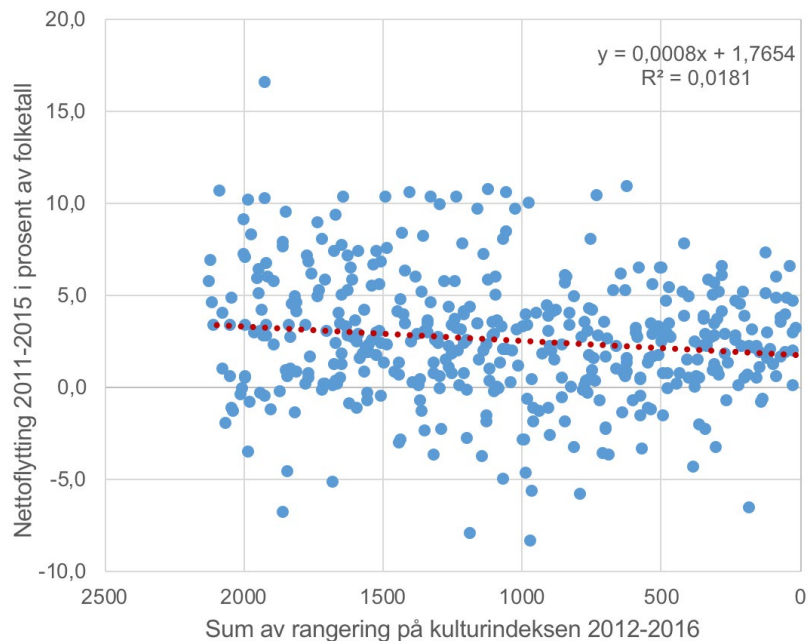
Tabell 1: Hovedkategorier, delindikatorer og vektning i Norsk kulturindeks.

KATEGORI	KILDE	VEKTING
KUNSTNERE		
Kunstnertetthet	Medlemsregister fra 10 kunstnerorganisasjoner	5 %
Kunstnermangfold	Medlemsregister fra 10 kunstnerorganisasjoner	2,50 %
Tildelinger fra Statens kunstnerstipend	Statens kunstnerstipend	2,50 %
KULTURARBEIDERE		
Sysselsatte innen kunstnerisk produksjon	SSB sin sysselsettingsstatistikk (SN2007)	2,5 %
Sysselsatte innen kulturformidling	SSB sin sysselsettingsstatistikk (SN2007)	2,5 %
Sysselsatte i media	SSB sin sysselsettingsstatistikk (SN2007)	2,5 %
MUSEUM		
Kommunale midler til museum	Norsk kulturråd	3,33 %
Totalt Besøkstill	KOSTRA/SSB	3,33 %
Besøkstill, betalende	Tilsendte lister/årsrapporter fra konsoliderte museer.	3,33 %
MUSIKK		
Antall TONO-arrangement	TONO	5 %
Billettinntekter for TONO-registrerte konserter	TONO + Norsk Rockforbund	5 %
KINO		
Antall filmfremvisninger totalt	KOSTRA/SSB	2,50 %
Antall kinobesøk totalt	KOSTRA/SSB	2,50 %
Mangfold filmframvisninger	KOSTRA/SSB	2,50 %
Mangfold kinobesøk	KOSTRA/SSB	2,50 %
BIBLIOTEK		
Totalt utlån fra folkebibliotek (alle medier)	KOSTRA/SSB	3,33 %
Antall besøk i folkebibliotek	KOSTRA/SSB	3,33 %
Voksne aktive lånere	Folkebibliotekstatistikk fra Nasjonalbiblioteket	3,33 %
SCENEKUNST		
Antall teaterforestillinger	NTO statistikk + tilsendte lister fra regionteatre	3,33 %
Teaterpublikum	NTO statistikk + tilsendte lister fra regionteatre	3,33 %
Antall danseforestillinger	Danseinformasjonen	3,33 %
FRIVILLIGHET		
MVA refusjon	Lotteri- og stiftelsestilsynet	5,00 %
Antall korpsmedlemmer	Norges musikkorps forbund og korpsnett	1,67 %
Antall kormedlemmer	4 korforbund + KOSTRA (se metode)	1,67 %
Antall husflidsmedlemmer	Norges husflidslag	1,67 %
KULTUR FOR BARN OG UNGE		

Operasjonaliseringen og vektningen av delindikatorerne kan naturligvis diskuteres og har også blitt gjenstand for diskusjon. Den samlede kulturindeksen for kommunene vil likevel avspeile kulturtilbudet i kommunene godt nok for vårt formål. De kommunene som rangerer høyest på kulturindeksen ville blitt rangert høyt også med andre vektninger og indikatorer. Når vi har et kvantitativt mål for kulturtilbudet i hver enkelt kommune har vi et verktøy som kan brukes til analyser av kulturens betydning.

2. Sammenheng mellom flytting, bostedsattraktivitet og kultur

Vi kan starte med å se på sammenhengen mellom kommuners nettoflytting og kulturindeksen. Vi bruker da kulturindeksen i femårsperioden 2011-2015 som variabel og sammenlikner disse verdiene med nettoflyttingen i samme periode.

Figur 1: Kommunens sum av rangering på kulturindeksen og deres nettoflytting.

I figuren over er hver kommune tegnet inn som en prikk. Den vertikale aksene er kommunenes nettoflytting i perioden 2011-2015. Kommunene lengst opp i diagrammet har høy netto innflytting, mens kommunene nederst har høy netto utflytting. På den vertikale aksene har vi sum av rangering på kulturindeksen for 2012-2016. Kulturindeksen 2012 måler kulturen med data fra 2011. Aksene er snudd slik at de kommunene som ligger lengst til høyre har mest kultur. Siden kulturindeksen bruker rangeringsnummer, er det mer kultur i kommunen dess lavere nummer. Lavest mulige verdi er 5, dersom en kommune har blitt rangert som nummer 1 hvert år. Det er det ingen kommuner som har. Lillehammer har 17 i sum av sine rangeringsnummer for disse fem årene og er plassert lengst til høyre.

Det er ingen tegn til at kommuner som skårer høyt på kulturindeksen har bedre nettoflytting enn andre. De ti beste kulturkommunene har i snitt en nettoflytting på 3,4 prosent i denne perioden. De ti kommunene med lavest rangering på kulturindeksen har i snitt 3,8 prosent. Det er altså bedre flyttetall

Kultur og attraktivitet

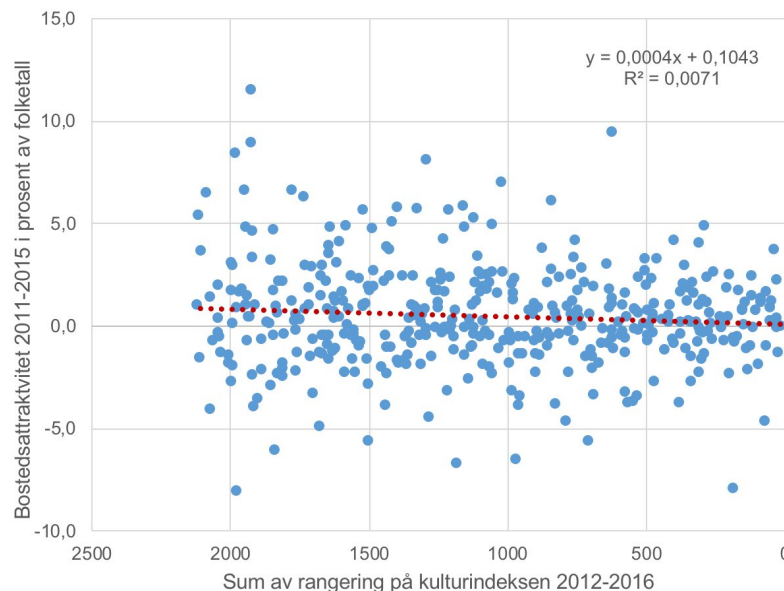
Sammenheng mellom kulturtilbud, bostedsattraktivitet, utdanningsnivå og boligpriser i norske kommuner.

i de ti kommunene med minst kultur enn i de ti kommunene med det aller beste kulturtilbudet. Det er dermed en negativ statistisk sammenheng mellom kulturtilbud og nettoflytting. Sammenhengen er imidlertid så svak at den likegodt kan være tilfeldig.

2.1 Kultur og bostedsattraktivitet

Som vi har forklart tidligere, er det en del ytre, eller strukturelle, faktorer som påvirker nettoflyttingen til kommuner som ikke er inkludert i bostedsattraktiviteten.

Det er derfor bedre å sammenlikne kommuners kulturtilbud og deres bostedsattraktivitet. En slik sammenstilling er vist i figuren under.

Figur 2: Kommunens sum av rangering på kulturindeksen og deres bostedsattraktivitet.

Den vertikale akse er bostedsattraktiviteten til kommunene. Bostedsattraktiviteten måler som nevnt avvik mellom faktisk og forventet nettoflytting, der forventet nettoflytting er en funksjon av arbeidsplassvekst, arbeidsmarkedsintegrasjon, størrelse og Norges innvandring i perioden. Den horisontale akse er sum av kommunens rangering på kulturindeksen de siste fem årene, som i figur 1.

Det er fremdeles ingen tegn til at kommuner med mye kultur har bedre bostedsattraktivitet enn kommuner med lite kultur. De ti kommunene med minst kultur har faktisk noe bedre bostedsattraktivitet enn de ti kommunene som plasserte seg best på kulturindeksen de siste fem årene.

Kultur og attraktivitet
Sammenheng mellom kulturtilbud, bostedsattraktivitet,
utdanningsnivå og boligpriser i norske kommuner.

2.1.1 Kulturkommunene

Vi kan se nærmere på de ti kommunene som i gjennomsnitt har hatt best rangering på kulturindeksen i de fem årene 2011-2015.

Tabell 2: Rangering på kulturindeksen, nettoflytting og bostedsattraktivitet i perioden 2011-2015.

Navn	Rangering Norsk kulturindeks						Netto- flytting	Bosteds- attraktivitet
	2011	2012	2013	2014	2015	SUM rang	2011-2015	2011-2015
Lillehammer	3	2	3	4	5	17	3,2	0,0
Ål	1	1	17	2	2	23	0,1	-1,3
Røros	17	7	1	1	1	27	3,0	2,2
Gloppen	5	9	7	3	4	28	2,0	0,4
Trondheim	6	6	4	9	3	28	4,7	-0,1
Bø	8	3	2	11	13	37	6,6	3,8
Kristiansand	15	10	8	6	10	49	4,9	1,2
Nord-Aurdal	28	4	6	5	11	54	1,9	0,9
Tromsø	10	12	12	13	8	55	4,0	0,2
Vågan	11	5	11	24	15	66	3,5	1,7

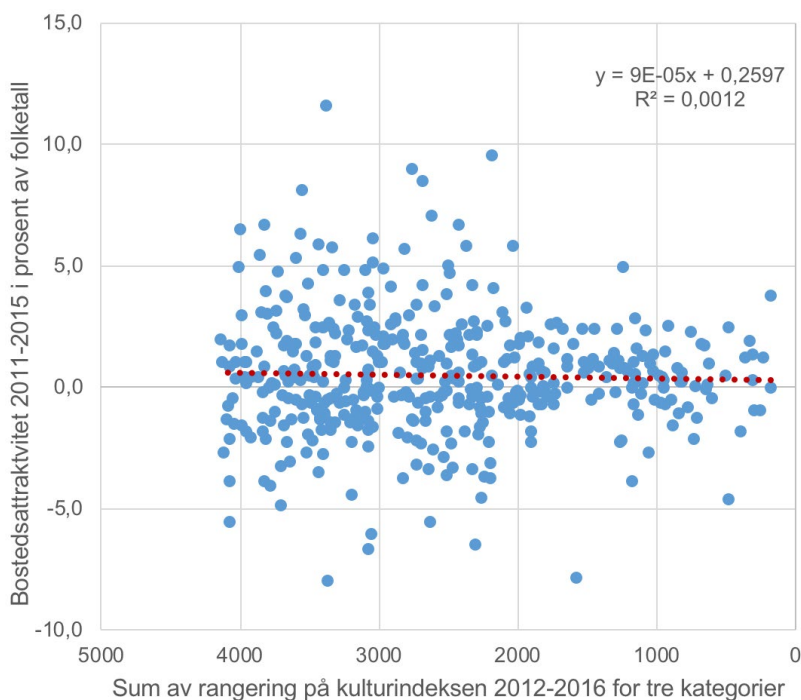
I tabellen ser vi de kommunene som har gjort det skarpest på kulturindeksen og deres nettoflytting og bostedsattraktivitet i perioden 2011-2015. Lillehammer, Ål, Ås og Røros er de som har hatt best rangering på kulturindeksen i denne perioden.

Bø, Kristiansand og Tromsø har hatt en netto innflytting i denne perioden på fire prosent eller over. Medianen for norske kommuner i denne perioden er 2,5 prosent. Kristiansand og Tromsø er store byer i norsk sammenheng hvor vi forventer at det er en høy netto innflytting i perioden. Bø, Røros og Vågan er kulturkommuner med høy bostedsattraktivitet i perioden. Det er kommuner som har mye høyere nettoinnflytting enn forventet. Kommuner med mye kultur, men svake flyttetall er Ål, Gloppen og Nord-Aurdal.

De ti beste kulturkommunene har i gjennomsnitt ganske gode flyttetall og bostedsattraktivitet. I snitt har disse ti kommunene netto innflytting på 3,4 prosent og en bostedsattraktivitet på 0,9 prosent. Men ser vi på verdiene hos de ti kommunene med minst kultur finner vi at disse i gjennomsnitt har en netto innflytting på 3,8 prosent og en gjennomsnittlig bostedsattraktivitet på 1,2 prosent. Selv om det er forholdvis bra flyttetall og attraktivitet i de kommunene med mest kultur, er det enda bedre flyttetall og attraktivitet i de ti kommunene med minst kultur.

2.2 Ulike typer kultur

Norsk kulturindeks består av ti forskjellige kategorier av kultur. Kanskje noen kulturkategorier er mer tiltrekkende enn andre? Vi prøver ut om de tre kategoriene kino, konserter og scenekunst til sammen kan påvirke bostedsattraktiviteten. Dette er kulturtilbud som kanskje flere legger merke til enn de andre kulturkategoriene i kulturindeksen.

Figur 3: Kommunenes sum av rangering på delindeksene for kino, konserter og scenekunst og deres bostedsattraktivitet.

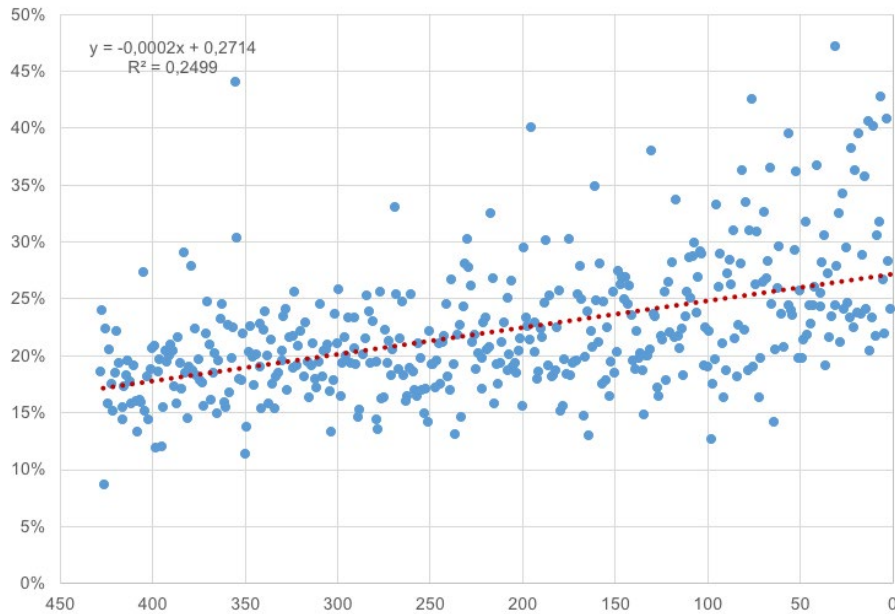
Her viser den vertikale aksene kommunenes bostedsattraktivitet, som i figur 2. Den horisontale aksene viser kommunenes samlede rangering på kulturindeksen, men bare for tre av kategoriene: kino, konserter og scenekunst.

Resultatet er det samme som tidligere. Det er ingen påviselig positiv sammenheng mellom kulturtilbudet i kommunene og deres bostedsattraktivitet. Vi har testet hver enkelt av de ti kategoriene uten å finne at noen av dem har en signifikant positiv sammenheng med bostedsattraktivitet eller nettoflytting.

Konklusjonen er at resultatet fra den forrige rapporten står seg, etter fem år med nye data. Det lar seg ikke gjøre å finne at kommuner med mye kultur trekker til seg innbyggere i større grad enn kommuner med lite kultur.

3. Kultur og utdanningsnivå

Vi skal se om det er en sammenheng mellom kommunenes plassering på kulturindeksen og utdanningsnivået. Utdanningsnivået måles som andel av den sysselsatte befolkningen med minst tre års høyere utdanning.

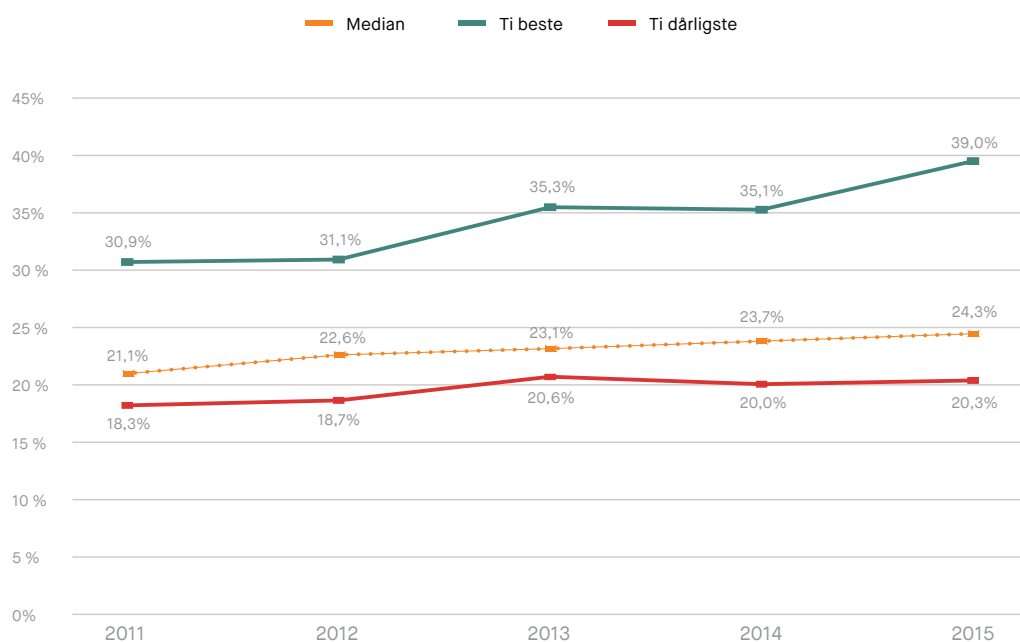

Figur 4: Andel av sysselsatte med minst tre års høyere utdanning og plassering på Norsk Kulturindeks i 2015.

Det er en klar og sterk sammenheng mellom utdanningsnivået i kommunene og deres plassering på kulturindeksen. I de ti kommunene som plasserte seg høyest på kulturindeksen i 2015 hadde 39 prosent av den yrkesaktive befolkningen minst tre års høyere utdanning. I de ti kommunene med lavest plassering på kulturindeksen var tilsvarende andel 20,3 prosent.

Kultur og attraktivitet

Sammenheng mellom kulturtilbud, bostedsattraktivitet, utdanningsnivå og boligpriser i norske kommuner.

Figur 5: Gjennomsnittlig andel av den sysselsatte befolkningens med minst tre års høyere utdanning i de ti kommunene øverst og nederst på kulturindeksen samt medianverdien av andelen med høyere utdanning.

Det kan se ut til at sammenhengen mellom utdanningsnivå og kulturtilbud har blitt sterkere over tid. De ti kommunene med mest kultur har økt sin utdanningsandel fra 30,9 prosent i 2011 til 39,0 prosent i 2015. Utdanningsnivået i Norge øker, noe vi kan se av at utdanningsnivået i mediankommunen har økt fra 21,1 prosent til 24,3 prosent. Utdanningsnivået i de ti beste kulturkommunene øker imidlertid langt sterkere enn i mediankommunen. I de ti kommunene som plasserer seg lavest på kulturindeksen har utdanningsnivået bare økt med to prosentpoeng mellom 2011 og 2015. Gapet i utdanningsnivå mellom kommunene med mest og minst kultur har dermed blitt betraktelig større de siste fem årene.

3.1 Hva er årsaken til at kulturkommuner har et høyere utdanningsnivå?

En årsak kan være at personer med høy utdanning etterspør kultur i større grad enn personer med lav utdanning. Dermed blir etterspørselen etter kultur større i kommuner med høyere utdanningsnivå. Hvis det er tilfelle vil et høyt utdanningsnivå forårsake at kulturtilbud og kulturkonsumet er høyere og gjøre at kommuner med et høyt utdanningsnivå plasserer seg høyere på kulturindeksen.

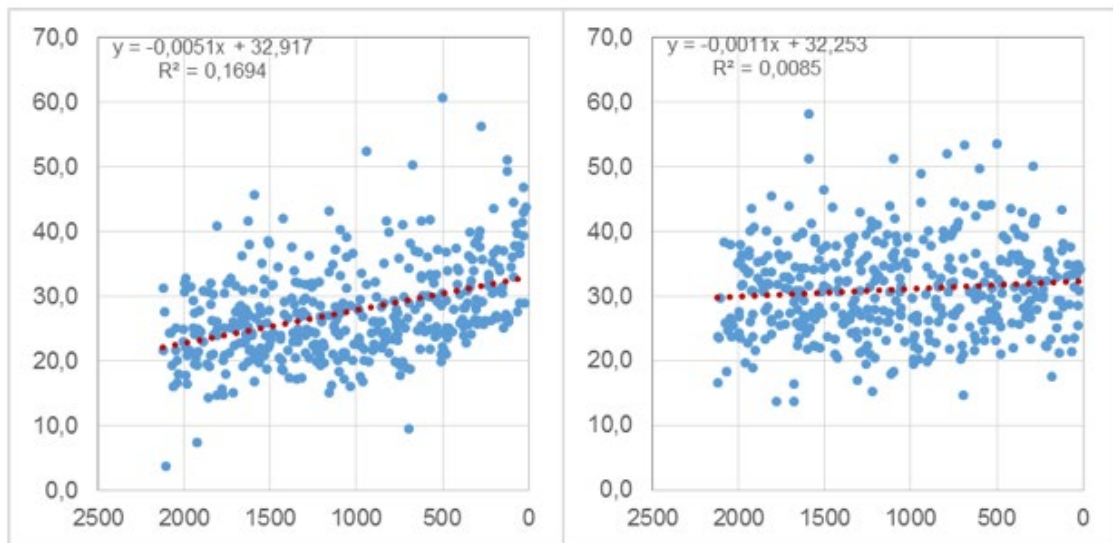
Men det kan også være et motsatt årsaksforhold, nemlig at kommuner med et godt kulturtilbud er mer attraktive som bosted for personer med høyere utdanning. Dersom en kommune har et godt kulturtilbud vil kommunen trekke til seg personer

Kultur og attraktivitet

Sammenheng mellom kulturtilbud, bostedsattraktivitet, utdanningsnivå og boligpriser i norske kommuner.

med høy utdanning. Vi så tidligere i dette notatet at det ikke var noen sammenheng mellom nettoflytting, attraktivitet og kultur. Hvis det er slik at kommuner med mye kultur trekker til seg innbyggere med høyere utdanning, må det derfor samtidig være slik at innbyggerne med høy utdanning foretrekker innbyggere med lav utdanning.

Vi kan se på sammenhengen mellom utdanningsnivået til personer som pendler ut og inn av kommunene. Kanskje det kan kaste litt lys over årsaksforholdet.

Figur 6: Den vertikale akse viser utdanningsnivå i kommunene, prosentandel med minst tre års høyere utdanning, hos utpendlere i figuren til venstre og hos innpendlere i figuren til høyre. Den horisontale akse viser sum av rangering på Norsk kulturindeksen for årene 2011-2015.

Figurene viser at det er en tydelig positiv sammenheng mellom kultur og utdanningsnivået til utpendlere, mens det er en ganske svak sammenheng mellom kultur og utdanningsnivået til innpendlere.

Kommuner med mye kultur har dermed et høyere utdanningsnivå hos dem som bor i kommunen og pendler til et annet sted. Dette er personer som har valgt å bo i kommunen, selv om de arbeider i en annen kommune. Dermed kan det se ut til at personer med høyt utdanningsnivå preferer å bo i en kommune med et godt kulturtilbud.

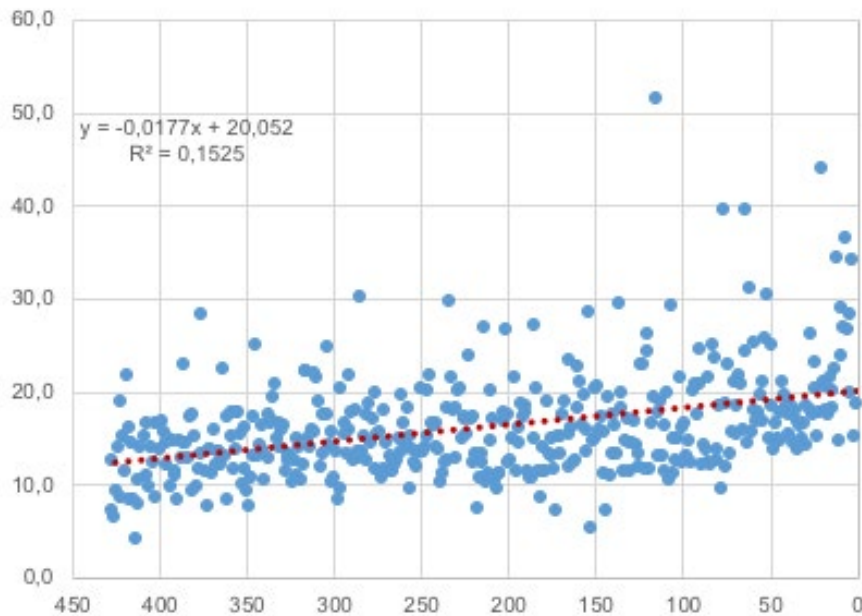
3.2 Utdanningsnivå etter arbeidssted

Så langt har vi sett på utdanningsnivået til dem som bor i kommunene. Konklusjonen er at kommuner som rangerer høyt på kulturindeksen har et høyere

Kultur og attraktivitet

Sammenheng mellom kulturtilbud, bostedsattraktivitet, utdanningsnivå og boligpriser i norske kommuner.

utdanningsnivå hos de som er bosatt i kommunen. Utdanningsnivået i arbeidslivet i kommuner med mye kultur er også generelt høyere enn i kommuner med lite kultur.

Figur 7: Utdanningsnivået til sysselsatte med arbeidssted i kommunen (prosentvis andel med minst tre års høyere utdanning) i 2015 og plassering på kulturindeksen 2016.

Det er en klar positiv sammenheng mellom utdanningsnivået til arbeidstakerne i kommunene og deres plassering på kulturindeksen. De ti kommunene som hadde høyeste rangering på kulturindeksen i 2016 hadde en andel med minst tre års høyere utdanning på 37,2 prosent, mens de ti lavest rangerte hadde en andel på 23,1 prosent.

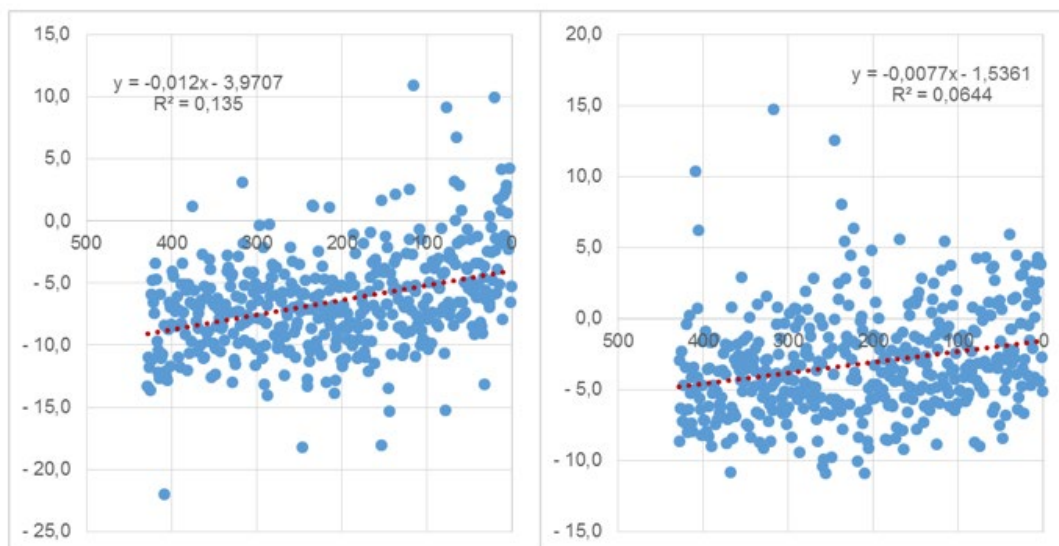
Den positive sammenhengen mellom kultur og utdanningsnivå blir litt svakere når vi ser på arbeidstakernes utdanning enn når vi ser de sysselsatte som var bosatt i kommunen. Årsaken til det, er at når vi måler utdanningsnivået til de bosatte teller vi også med de som pendler ut. Vi så at disse hadde et høyere utdanningsnivå når de bodde i en kommune med mye kultur. Når vi måler utdanningsnivået til arbeidstakerne teller vi ikke med de som pendler ut. I stedet tar vi med de som pendler inn. Innpendlere til kommuner med mye kultur var ikke så mye høyere utdannet enn innpendlere til kommuner med lite kultur.

Men sammenhengen er fremdeles ganske klar. Det er et høyere utdanningsnivå hos arbeidstakere i kommuner som skårer høyt på kulturindeksen.

3.3 Hvorfor er utdanningsnivået blant arbeidstakere høyere i kulturkommuner?

Når utdanningsnivået hos arbeidstakerne i en kommune er høyt, kan det ha to årsaker. For det første kan det være et resultat av næringsstrukturen i kommunene. Noen kommuner har en konsentrasjon av arbeidsplasser i bransjer hvor det etterspørres arbeidskraft med høyere utdanning. Slike bransjer er for eksempel forskning, IT, statlige og fylkeskommunale institusjoner. En annen årsak er at noen steder har generelt høyere utdanningsnivå bransje for bransje. I det sistnevnte tilfellet er årsaken til et høyt utdanningsnivå at bedrifter og institusjoner i samme bransje og sektor er mer tilbøyelige til å ansette personer med lengre utdanning. Det kan igjen ha flere mulige årsaker, men en nærliggende årsak er at slike steder har større søknad til ledige stillinger fra personer med høyere utdanning, noe som igjen kan reflektere at stedet er attraktivt for folk med utdanning.

Vi kan skille ut hvor mye bransjesammensetningen har å bety for utdanningsnivået gjennom en shift/share-analyse. Vi sammenlikner da andelen med arbeidstakere med høyere utdanning med den andelen stedet ville hatt dersom de hadde gjennomsnittlig andel med høyere utdanning i hver enkelt bransje. Hvis andelen er høyere, er det et tegn på at det er en tilbøyelighet til å ansette personer med høyere utdanning. Vi kan kalle denne andelen bransjejustert utdanningsnivå. Samtidig får vi også et uttrykk for hvor mye bransjesammensetningen har å si for utdanningsnivået. Det kan vi kalle bransjeeffekt.

Figur 8: Bransjejustert utdanningsnivå (til venstre) og bransjeeffekt (høyre) og kommunenes rangering på kulturindeksen.

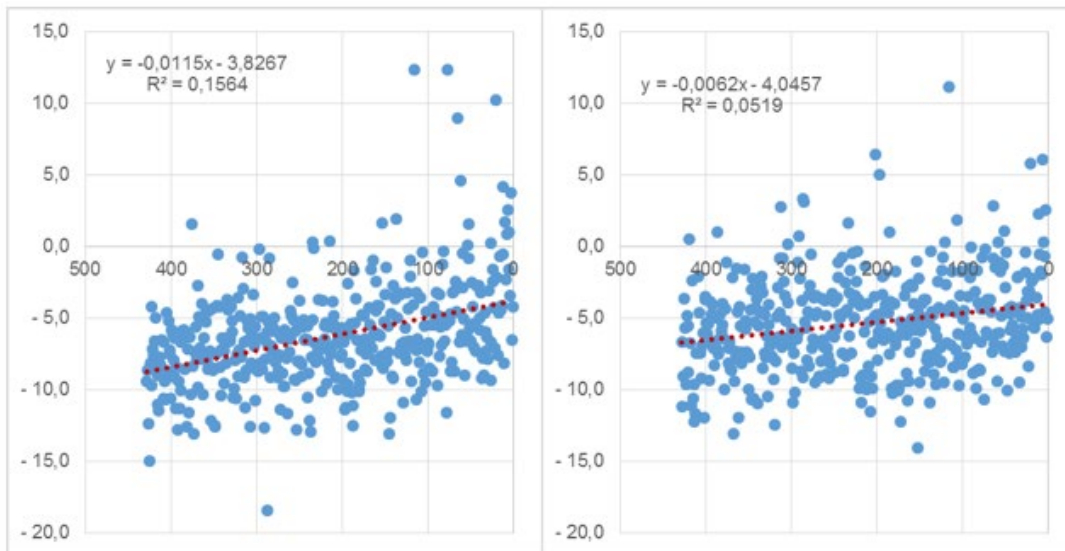
Kultur og attraktivitet

Sammenheng mellom kulturtilbud, bostedsattraktivitet, utdanningsnivå og boligpriser i norske kommuner.

Figurene viser at utdanningsnivået blant arbeidstakere i kommuner med mye kultur er høyere av begge de omtalte årsakene. Kommuner med mye kultur har en sammensetning av bransjer og sektorer som tilsier et høyere utdanningsnivå. Men kulturen har en sterkere positiv sammenheng med det bransjejusterte utdanningsnivået enn bransjeeffekten. Det betyr at i kommuner med mye kultur, vil det være en tilbøyelighet til å ha ansatte med høyere utdanning, som ikke skyldes næringsstrukturen.

3.4 Utdanningsnivå i næringslivet

Vi kan anvende den samme metoden, men bare se på utdanningsnivå i næringslivet. På forrige side hadde vi med offentlig sektor. Nå gjør vi samme øvelse, men bare for næringslivet. Det vil si at arbeidsplasser i kommune, fylke eller stat ikke er telt med.

Figur 9: Bransjejustert utdanningsnivå i næringslivet (til venstre) og bransjeeffekt (høyre) og kommunenes rangering på kulturindeksen.

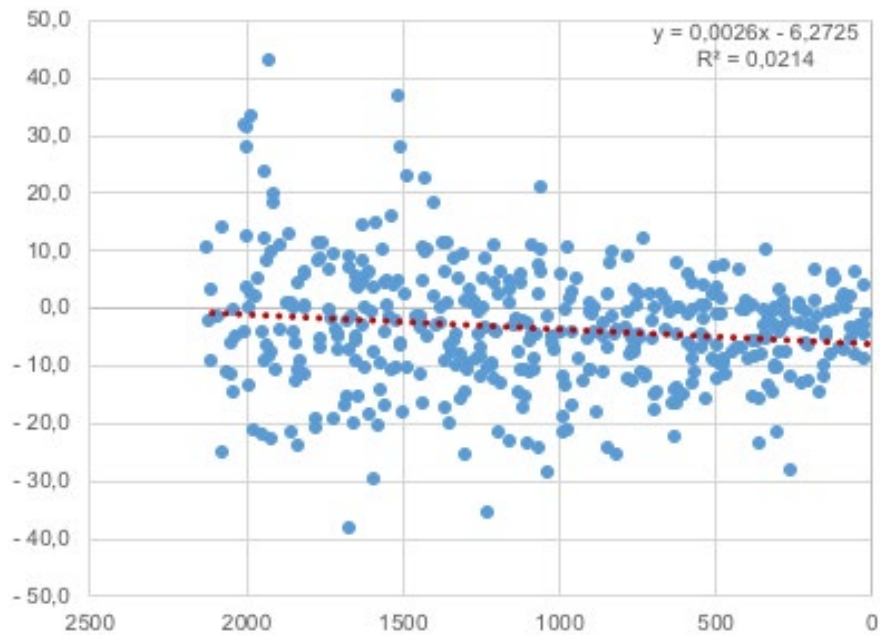
Konklusjonen blir den samme. I kommuner med mye kultur, vil det være en tilbøyelighet til å ha ansatte i næringslivet med høyere formell kompetanse. Kommuner med mye kultur har også en bransjesammensetning med overvekt av kompetanseintensive bransjer.

Det betyr at kulturkommuner generelt har et høyere formelt kompetansenivå i næringslivet.

3.5 Vokser næringslivet mer i kulturkommuner?

Siden utdanningsnivået i næringslivet er høyere i kulturkommuner, er det nærliggende å anta at dette også får betydning for næringslivets vekst.

Det sjekker vi ut i figuren under.

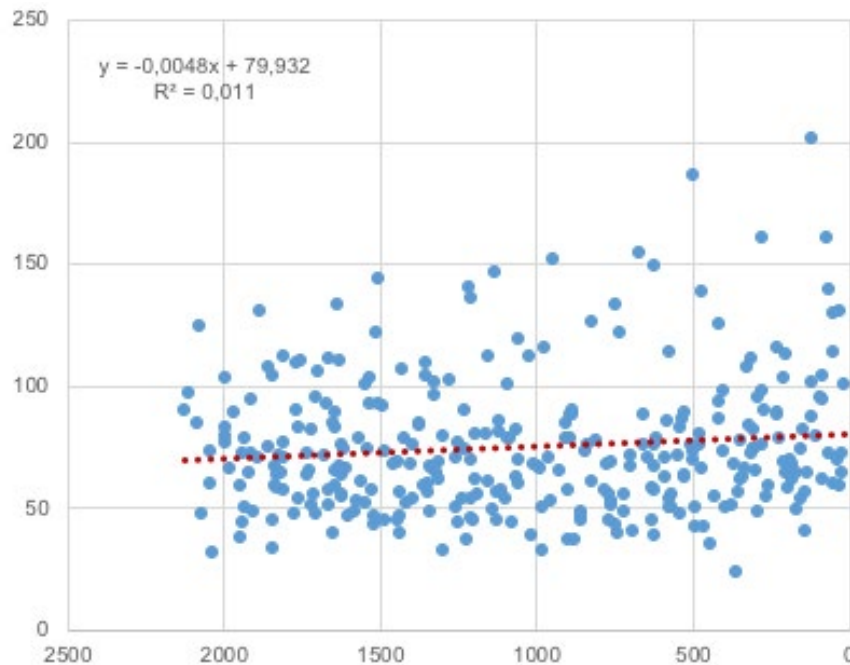
Figur 10: Prosentvis vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i perioden 2011-2015 og kommunenes sum rangering på norsk kulturindeks i samme periode.

Det er ingenting i datamaterialet som peker mot at kulturkommunene også får sterkere arbeidsplassvekst. De har vesentlig høyere formelt kompetansenivå blant de ansatte, men likevel er det ikke bedre vekst i samlet antall arbeidsplasser.

4. Kultur og boligpriser

Vi har sett at kommuner med mye kultur ikke får bedre nettoflytting eller næringslivsvekst, men at kulturkommuner har en annen sammensetning av befolkningen. Befolkningen i kulturkommuner har et høyere utdanningsnivå enn befolkningen i kommuner med lite kultur. Kan vi også se om det er en sammenheng mellom boligpriser og kultur?

Vi henter boligpriser fra SSB, og bruker da gjennomsnittlig prisindeks for eneboliger i perioden 2009-2015 som mål. Vi ser først på en enkel tofaktoranalyse av kommunens rangering på kulturindeksen og boligprisene. En del av de minste kommunene har ikke nok boligomsetninger til å ha tall for boligprisene. Disse er utelatt fra analysen.

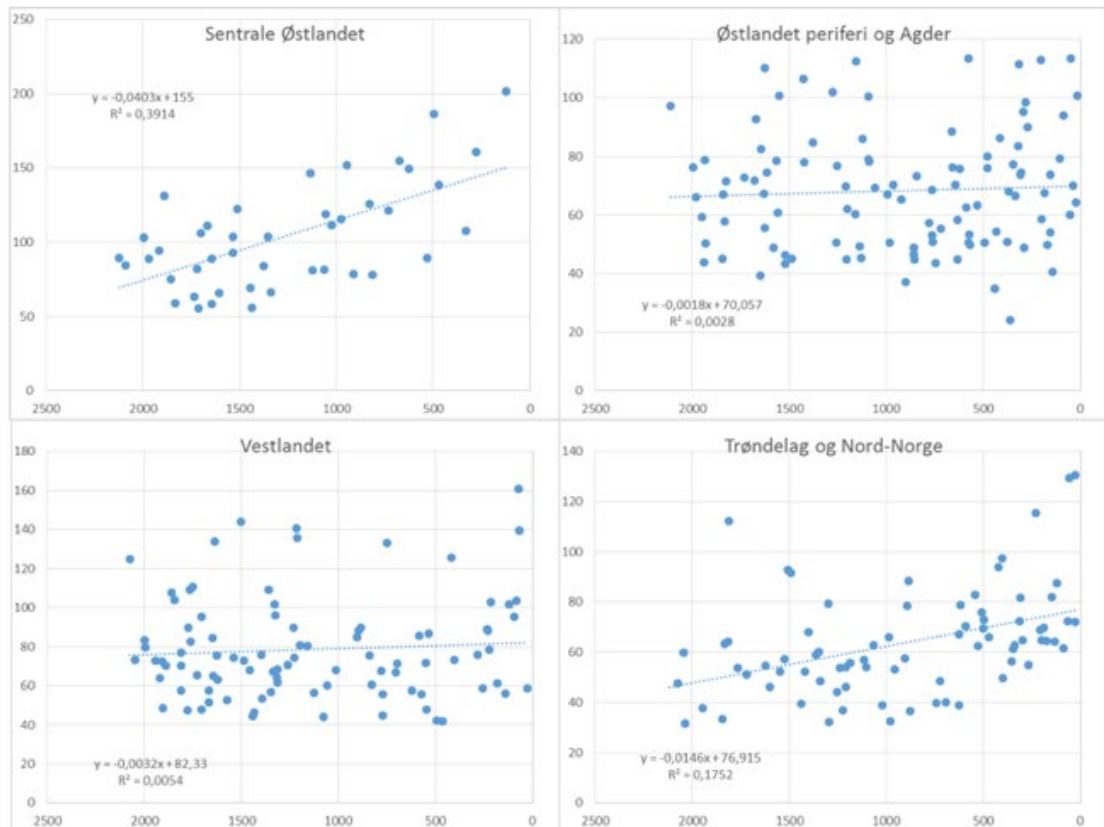
Figur 11: Gjennomsnittlig prisindeks for eneboliger på den vertikale aksene og kommunenes rangering på kulturindeksen på den horisontale.

Ja, det er en viss positiv sammenheng mellom kultur og boligpriser, men sammenhengen synes ikke å være spesielt sterk. Dersom boligprisene blir påvirket av kulturtilbudet ville det i så fall være fordi et godt kulturtilbud øker etterspørselen etter boliger. Det er vanskelig å se for seg mekanismer der kulturtilbudet påvirker tilbudssiden på boligmarkedet. Prisnivået på boliger varierer naturligvis av mange årsaker som har med både tilbuds- og etterspørsel eller boliger. Økt etterspørsel som følge av et godt kulturtilbud er bare eventuelt en av mange faktorer som påvirker boligpriser og det er derfor ikke sannsynlig at kulturtilbudet vil ha en veldig sterk positiv sammenheng med boligprisene.

Kultur og attraktivitet

Sammenheng mellom kulturtilbud, bostedsattraktivitet, utdanningsnivå og boligpriser i norske kommuner.

Boligprisene varierer også mye mellom landsdeler og sentrum – periferi. Vi kan se om sammenhengen mellom kultur og boligpriser blir mer tydelig dersom vi gjør analysen landsdel for landsdel.

Figur 12: Gjennomsnittlig prisindeks for eneboliger på den vertikale aksene og kommunenes rangering på kulturindeksen på den horisontale, etter at kommunene er fordelt på fire landsdeler.

Når vi gjør samme analyse landsdel for landsdel er det en ganske sterk sammenheng mellom kultur og boligpriser på det sentrale Østlandet og en forholdsvis tydelig sammenheng i Trøndelag og Nord-Norge. Det sentrale Østlandet er kommunene i fylkene Østfold, Akershus, Oslo samt Drammensregionen og nordlige Vestfold.

På Vestlandet og det mer perifere Østlandet og Agder er sammenhengen positiv, men veldig svak.

På det sentrale Østlandet er det korte avstander, noe som gjør at arbeidsmarkedet i kommunene er sterkt integrert i hverandre. Det gjør at innbyggerne i alle kommunene har god tilgang på jobber. I slike regioner vil en i større grad kunne velge bostedskommune uavhengig av arbeidsplassstilbudet i kommunen. Når sammenhengen mellom kulturtilbud og boligpriser er sterkere på Østlandet enn i de andre landsdelene, styrker det hypotesen om at kulturtilbudet har en positiv påvirkning på boligprisene.

4.1 Oppsummering

Kommuner som har mye kultur trekker ikke til seg flere innflyttere enn kommuner med lite kultur. De har heller ikke sterkere arbeidsplassvekst i næringslivet.

Kommuner med mye kultur har imidlertid et klart høyere formelt utdanningsnivå enn kommuner med lite. Andelen av sysselsatt befolkning med minst tre års høyere utdanning er klart høyere i de kommunene som er rangert høyt på Norsk kulturindeks. Dette kan skyldes at personer med høyt formelt utdanningsnivå etterspør kultur i større grad enn personer med lite formell utdanning. Kommuner som har mye kultur har imidlertid også en høy andel av personer med høyere utdanning blant de som pendler ut av kommunen, og har også høyere utdanningsnivå blant ut- enn innpendlere. Det kan tyde på at kommuner med et godt kulturtilbud er attraktive som bosted for personer med et høyt utdanningsnivå. Bedrifter og institusjoner i kommuner med mye kultur har en tilbøyelighet til å ha ansatte med høyere formelt utdanningsnivå. Denne sammenhengen er også positiv etter at vi har korrigert for forskjeller i næringsstruktur og gjelder både for offentlig sektor og næringslivet. Et godt kulturtilbud ser derfor ut til å ha en klar betydning for sammensetningen av både befolkning og ansatte i privat og offentlig sektor i retning av å øke det formelle kompetansenivået.

Samtidig kan det påvises en positiv sammenheng mellom kulturtilbudet og boligprisene. Kommuner med mye kultur har en tendens til å også ha høyere boligpriser. Analysene som er gjort av sammenhengen mellom kultur og boligpriser er så langt ganske enkle. Det er derfor vanskelig å si noen om årsaksforholdet.

Kultur ser derfor ut til å ha en innvirkning på stedenes karakter selv om det ikke kan påvises at kultur skaper vekst. Steder med mye kultur har et høyere utdanningsnivå i befolkningen, høyere utdanningsnivå blant arbeidstakerne i næringslivet og høyere boligpriser.

Referanser

Vareide og Kobro: *Skaper kultur attraktive steder? TF-notat 1/2012 Telemarksforskning.*

